

N:o 22.

Ank. till Riksd. Kansli den 1 April 1874, kl. 5 e. m.

Utlåtande, i anledning af väckta motioner om vissa ändringar i gällande stadganden angående dels mannens målsmansrätt öfver hustrun och dels giftorätt i bo.

Ifrågavarande, till Lag-Utskottet remitterade tre särskilda motioner hafva blifvit äckta, den ena inom Första Kammaren af Herr *L. Nordenfelt* (motionen N:o 6) och de begge öfriga inom Andra Kammaren af Herrar *A. Philipsson* (motionen N:o 10) och *Pehr Nilsson* från Norrbottens län (motionen N:o 62).

Herrar Nordenfelts och Philipssons framställningar åsyfta att bereda den gifta qvinnan en mera betryggad och sjelfständig ställning i egendomsrättsligt afseende. Den förstnämnde, som ansett att frågan lämpligen kunde lösas genom införande af obligatoriska äktenskapskontrakt, i förening med rättighet för hustru att sjelf råda öfver sin enskilda egendom, har sålunda föreslagit, att 7, 8, 9, 10 och 11 kapitlen Giftermålsbalken måtte ändras i öfverensstämmelse med följande förslag:

7 KAP.

Huru äktenskapskontrakt skall upprättas och lysning skall ske till laga giftermål samt om vigsel vägras eller uppehålles.

1 §. Oförändrad.

2 §. Förr än vigsel sker skall

1:o) i två vittnens närvaro äktenskapskontrakt skriftligen upprättas emellan de blifvande makarne eller emellan brudgummen och brudens förmyndare, då hon är omyndig;

2:o) tre söndagar lysas af predikstolen (o. s. v. som förut).

Bih. till Riksd. Prot. 1874. 7 Saml. 10 Häft.

8 KAP.

Hvad äktenskapskontrakt skall innehålla och huru dermed förfaras skall.

1 §. Äktenskapskontrakt skall innehålla bestämmelser:

1:o) om hela eller hvilka delar af den hvardera makans vid äktenskapets ingående tillhöriga, eller under äktenskapet genom arf eller förvärf tillkommande lösa eller fasta egendomen skall blifva gemensam eller tillfalla någondera af makarne under särskild eganderätt;

2:o) om huru, vid endera makans död, med den gemensamma, så väl som med den afidnas särskilda egendom förfaras skall.

2 §. Äktenskapskontrakt skall öppet ingifvas till Rätten i den ort der makarne hafve sitt bo och hemvist eller sätta sig neder att bo, i staden inom åttonde dagen och på landet å nästa ting sedan vigsel skett och låte Rätten det i protokollet införas. Är vigsel å annan ort förrättad och kan förty den lagföljd ej ske, som nu föreskrifven är, då skall äktenskapskontraktet inom sagde tid hos Rätten i vigningsorten företes och varde det, då makarne till boningsorten kommit, sist inom en månad i stad och å landet vid det ting, som näst efter tre månader infaller, till rätter domstol ingifvet med bevis af Rätten i vigningsorten att det der företedt varit. Är ej med äktenskapskontrakt så förfaret, som nu sagdt är, vare det kraftlöst vid fråga om tredje mans rätt emot någondera af makarne särskildt. Hvar och en, som begär, ege att hos Rätten undfå del af äktenskapskontrakt.

3 § och 4 § (lika de båda sista §§ i samma kapitel med införande af ordet »äktenskapskontrakt» i st. f. »förord» samt med tillägg till sista § af orden »vid fråga om tredje mans rätt emot någondera af makarne särskildt» efter sista ordet »kraft»).

9 KAP.

Om mannens målsmansrätt för hustrun.

1 §. Sedan man och qvinna sammanvigde äro, då är han hennes rätte målsman i frågor om sådan egendom, som tillhör dem gemensamt, och eger i alla mål som angå gemensam egendom söka och svara för henne; hustrun följer ock mannens stånd och vilkor.

2 §. I frågor, som angå hustruns särskilda egendom, vare hon myndig att sjelf råda och förestå sin egendom med den inskränkning i fråga om köp af fast gods, hvarom 11 kap. 6 § förmäler.

(Resten af kapitlet om morgongåfva föreslås att bortgå).

10 KAP.

Om giftorätt i bo.

1 §. När man och hustru äro sammanvigde, då eger hvardera den giftorätt boet som bestämmes af deras äktenskapskontrakt.

2 § (föreslås att bortgå).

7 §. Qvinna, som af domaren är för äkta hustru förklarad, njute, ändock att vigsel ej åkommer, giftorätt i mannens bo till hälften af all hans lösa egendom samt hans fasta egendom i stad eller å stadens mark.

11 KAP.

Huru mannen må hustruns särskilda fasta eller lösa egendom bortskifta, förpanta eller sälja, och huru deras guld betalas skall, så ock när hustrun må köp sluta.

1 §. Mannen hafve ej makt att hustruns särskilda, fasta eller lösa egendom bortskifta, förpanta eller sälja, ehvad de hafva barn samman eller ej, utan han dertill hafver hennes frivilliga ja och underskrift i tvänne gode mäns närvaro eller hon för Rätten det muntligen tillstår.

2—5 §§ (oförändrade).

6 §. Ej må hustru köp sluta om fast gods eller sälja något af makarnes gemensamma egendom utan det sker med mannens samtycke och fullmakt o. s. v. (oförändrad).

7—8 §§ (oförändrade).

Herr Philipsson åter har bygt sitt förslag på grundsatsen af den gifta qvinnans myndighet med deraf härflytande rättighet för henne att råda öfver sin enskilda egendom; hemställande denne motionär, att Riksdagen, för sin del, måtte besluta *dels* en författning, hvarigenom förordnas som följer:

Om förvaltning af egendomen i makars bo.

1 §. Hvardera maken eger att förvalta den egendom, deruti den andra ej har giftorätt.

2 §. Förvaltningen af makarnes gemensamma egendom tillkommer mannen allena, och eger han förthy att i alla de angelägenheter, som dermed stå i sammanhang, söka och svara. Kan hustrun, genom idkande af yrke, för hvars bedrifvande icke erfordras, att mannen ikläder sig ansvarighet för de förbindelser, hon i och för rörelsen ingår, eller annorledes medelst eget arbete något förvärfva, deröfver må hon dock sjelf råda.

3 §. Med de tillgångar, hvaröfver hustrun, enligt näst föregående §, eger att förfoga, vare hon skyldig att bidraga till makarnes och barnens uppehälle.

4 §. Räcker makars gemensamma egendom ej till deras och barnens uppehälle; fylles bristen af begges enskilda egendom eller den makes, som sådan egendom eger.

och *dels* att följande lagens rum skola erhålla den förändrade lydelse, som här nedan upptages, nemligen:

Giftermåls-balken.

8 Kap.

1 §. Vilja man eller qvinna, *der hon ej under giftoman står*, eller giftoman å mös vägnar, göra förord sig emellan före äktenskapet; då skola de det skriftligen och med tvänne vittnen upprätta innan vigsel sker. Ej må förord göras om annat än makarnes giftorätt *eller förvaltningen af deras bo*, ej eller till förfång för dem, som bättre rätt till egendomen å den tid hafva. Äktenskapsförord skall öppet ingifvas till Rätten i den ort, der makarne hafva sitt bo och hemvist, eller sätta sig neder att bo, i staden inom åttonde dagen, och på landet å nästa ting, sedan vigsel skett, och låte Rätten det i protokollet *intagas så ock underrättelse om förordet i allmänna tidningar införas*. Är vigsel å annan ort förrättad, och kan förthy den lagföljd ej ske, som nu föreskrifven är, då skall förord inom sagde tid hos Rätten i vigningsorten företes, och varde det, då makarne till boningsorten kommit, sist inom en månad i stad, och å landet vid det ting, som näst efter tre månader infaller, till rätter domstol ingifvet, med bevis af Rätten i vigningsorten, att det der företedt varit. Är ej med förord så förfaret, som nu sagdt är, vare det kraftlöst. Hvar som begär, ege att hos Rätten undfå del af äktenskapsförord.

9 Kap.

1 §. Sedan man och qvinna sammanvigde äro, *då följer hustrun mannens stånd och vilkor*.

11 Kap.

4 §. Är gäld af mannens eller hustruns särskilda vållande och förgörelse tillkommen, deraf den andre ingen nytta, eller del haft; gånge då ej den saklösas *enskilda egendom*, eller rättighet i boet, till sådan gälds betalning; ty hvar eger sin sak ensam böta, och ej annans lott förverka.

6 §. Ej må hustrun *afyttra* fast gods eller sälja något af lösören i boet, *der hon ej eger den egendom sjelf förvalta, eller* det sker med mannens samtycke och fullmakt; eller af de lösören, som till salu lemnade äro: eller att mannen är afvita, eller frånvarande, eller förlöper hustrun. Sitter hon då med barnen hemma, och tarfvar föda för sig och dem, eller är hon barnlös och kan sig ej annorledes föda; eller tränger annan nöd: då må hon till nödtorft sälja; dock med nästa frändes råd och bifall, om det är fast gods, som säljes. Sker det annorledes; hafve mannen våld det köp, som med hustrun gjordt är, att rygga och återkalla.

Ärfda-balken.

1 Kap.

3 §. *Gift kvinna vare myndig vid hvilken ålder som helst.* Enka råde sig och gods sitt sjelf.

Handels-balken.

1 Kap.

8 §. Ingen må något köpa *af annars mans barn eller tjenstehjon*, utan de hafva lof att sälja, eller till köpslagan satte äro. Gör det någon, och åkåres; vare det ogildt, och böte tio daler.

Kongl. förordningen om boskildnad och undanskiftande af egendom i makars bo den 18 September 1862.

2 §. Hustru ege ock rätt att boskildnad söka i de fall, att makars gemensamma bo är belastadt med så stor gäld, att den ej kan betalas med den egendom, som i boet samfäld är, och den enskilda, som för samna gäld bör svara;

eller mannen, genom försummelse eller vanvård af boets angelägenheter, eller boets belastande med gäld utan motsvarig nytta, kan anses *sin förvaltningsrätt* missbruka;

eller han af ondska eller motvilja hustrun öfvergifvit eller förlupit, och ej kommit åter inom sex månader;

eller han blifvit under förmyndare ställd.

4 §. Då boskilnad sökt är, förordne Rätten, *der hustrun det begär*, god man att *henne* biträda.

6 §. Den egendom, som man eller hustru undanskifta vill, varde under särskild vård satt, till dess öfver ansökningen dömdt blifvit: ege dock sökanden lyfta eller tillträda egendomen, der för densamma ställes borgen, som af Rätten godkännes. Då boskilnad af hustru sökt är, varde den egendom, som hon lyfta eller tillträda får, ställd under förvaltning af *henne eller hennes gode man, der sådan blifvit förordnad*. Är sådan egendom för gäld in-tecknad eller pantsatt; utgöre ej boskilnads-ansökningen hinder för egendomens utmätning eller försäljning: ege dock sökanden rätt att öfverskott af köpeskillingen emot borgen lyfta.

Hvad nu först angår Herr Nordenfelts förslag, så synes det icke vara behöfligt att, såsom detta förslag afser, för vinnande af ifrågavarande ändamål helt och hållet upphäfvu lagen om giftorätt i bo och göra denna rätt beroende uteslutande af bestämmelser i äktenskapskontrakt. Derest ett sådant kontrakt icke blefve så uppsatt, att det med behörig tydlighet och fullständighet reglerade giftorätten i boet med hänseende till ej mindre redan befintlig egendom, än äfven den, som sedermera under äktenskapet möjligen tillkomme, kunde deraf svåra förvecklingar och tvister föranledas, för hvilkas lösning lagen ej lemnade någon anvisning; och vådan här af framställer sig desto större, som klagomål ofta försports deröfver att här i landet, särdeles på landsbygden, saknas tillgång på juridiska biträden, till hvilka allmänheten kan anförtro sina rättsangelägenheter.

Om således sjelfva grunden, på hvilken förslaget hvilar, icke kan godkännas, torde någon närmare granskning af detaljbestämmelserna icke erfordras.

Med stöd af hvad nu anfördt blifvit får Utskottet värdsamt hemställa,

- 1:o. att Herr Nordenfelts berörda motion icke måtte af Riksdagen bifallas.

Vidkommande åter Herr Philipssons motion, så lærer icke kunna bestridas, att någon inskränkning i mannens rätt att förfoga öfver hustruns egendom är af behovet påkallad. Ofta inträffar nemligen att mannen på grund af sin målsmansrätt för hustrun tiltintetgör frukterna af hennes sträfvande för deras gemensamma bästa; och detta kan icke ens i afseende på den egendom, hustrun i boet infört, förekommas genom äktenskapsförord enligt nu gällande lag. Genom en sådan handling kan väl bestämmas att mannen ej skall hafva giftorätt i den ena eller andra egendomen; men så länge han ändock har förvaltningen deraf om händer, med befogenhet, såvida det ej är fast egendom, att deröfver råda lika oinskränkt som öfver makarnes samfälda egendom, gör äktenskapsförordet ej mycket gagn. Det måste dessutom anses obilligt och mången gång för hustrun förödmjukande, att hon, då hon i boet infört egendom och möjligen såsom myndig före äktenskapet fått råda deröfver, genom äktenskapet går förlustig denna rättighet och kommer att i fråga om äfven den minsta

utgift bero af mannens godtfinnande. Också har Riksdagen i underdånig skrifvelse den 17 Maj 1871 — under uttalande af den åsigt, att anmärkta missförhållandet kunde i väsendtlig mån afhjelpas, om genom äktenskapsförord finge bestämmas icke allenast, såsom för närvarande, i hvad mån giftorätt i makarnes egendom skulle för den ena eller andra maken ega rum, utan äfven att från mannens målsmanskap kunde undantagas den egendom, deri han ej eger giftorätt, eller någon del deraf — anhållit, att Kongl. Maj:t täcktes låta utarbета och i nådig proposition till Riksdagen framlägga förslag till sådan ändring af 8 kap. 1 § Giftermåls-balken, att genom äktenskapsförord må kunna betingas rättighet för hustru att råda öfver sin enskilda egendom, äfvensom till de förändrade bestämmelser i öfrigt, som deraf borde blifva en följd.

I olikhet häremot har motionären föreslagit, att i lagen skulle uppställas såsom regel, att hustrun egde förvalta den egendom, deri mannen icke har giftorätt. Enligt Utskottets åsigt vore detta att gå längre än behovet kräfver och allmänna meningen för närvarande skulle gilla. Att i afseende på det öfvervägande flertalet af äktenskap, der mannen lämpligen bör vara den som förvaltar jemväl hustruns enskilda egendom, göra till regel hvad som bör gälla endast för undantagsfall, torde ej vara välbetänkt, då derigenom tilläfventyrs kunde utsås frön till missämja makarne emellan. Man har anmärkt, att en lagstiftningsåtgärd i öfverensstämmelse med Riksdagens berörda underdåniga skrifvelse skulle blifva nära nog ändamålslös, emedan äktenskapsförord i allmänhet uppfattades såsom ett uttryck af bristande förtroende, till hvars frammanande redan vid äktenskapets ingående föga benägenhet torde finnas, samt att, sedan det numera ankommer på myndig mö att sjelf göra förord, det isynnerhet för henne vore motbjudande att derom väcka fråga. Härvid må dock erinras, att gällande lag betager mannen makt att bortskifta, förpanta eller sälja hustruns fasta gods, utan han dertill har hennes samtycke; att det ifrågavarande stadgandet följaktligen är mest behöfligt i afseende på förvaltningen just af sådan lösegendom, som på grund af äktenskapsförord tillhör hustrun enskildt; samt att, med hänseende till grannlagenhetens fordringar, ett ifrågasättande af inskränkning i mannens rätt att förvalta hustruns egendom bör kunna ega rum lika väl som en underhandling om inskränkning i hans giftorätt. Den omständighet att äktenskapsförord hittills sällan blifvit använda torde kunna tillskrifvas den mindre sjelfständiga ställning, som tillföre varit den ogifta qvinnan beskärd i jmförelse med den hon numera, såsom vid viss ålder myndig och ofta nog sysselsatt i yrke, intager och som af naturliga skäl framkallar önskan hos henne att såsom gift få förvalta åtminstone en del af hennes tillhöriga medel; och på grund häraf torde kunna antagas att äktenskapsförord, med den utsträckning i hänseende till dess föremål, som här är i fråga, hädanefter skulle blifva mindre sällsynta än hittills.

Efter hvad nyss är framhållet, skulle genom ett stadgande, affattadt i enlighet med Riksdagens åberopade skrifvelse, vinnas nästan detsamma som genom den af

motionären härutinnan föreslagna förändring, och det torde derföre ej vara skäl att frångå den af Riksdagen en gång uttalade mening. Ej heller synes det lämpligt att, såsom förslaget äfvenledes afser, låta förord göras om rättighet för hustrun att förvalta gemensam egendom. Och någon afsevärd fördel torde icke vara att påräkna af den större publicitet, som, enligt förslaget, skulle åt äktenskapsförordet beredas genom införande af underrättelse derom i allmänna tidningarne.

Ett stadgande i den syftning Riksdagen ifrågasatt, afsedt egentligen för de mera bemedlade klasserna, är emellertid föga egnadt att afhjelpa det ifrågavarande missförhållandet bland de mindre bemedlade, der de flesta äktenskap stiftas utan annat grundkapital än makarnes arbetskraft. Här blefve detta stadgande utan betydelse, och lagstiftaren måste derföre vara betänkt på någon annan utväg, hvarigenom den medellösa gifta qvinnan må skyddas emot mannens maktmissbruk i afseende på sådan inkomst, som hon genom eget arbete kan bereda sig. Erfarenheten, särdeles från de större städerna, har alltför ofta visat, hurusom en lättjefull, utsväfvande man kan på grund af sin målsmansrätt tillägna sig och förstöra hustruns arbetsförtjenst, som eljest kunnat användas till familjens bästa. En åtgärd till förebyggande af dylikt missbruk är af nödvändigheten påkallad, och Utskottet instämmer derföre i motionärens förslag, att hustru, som kan genom eget arbete något förvärfva, må ega att deröfver sjelf råda. Det torde varaklart, att med uttrycket *»genom eget arbete något förvärfva»* åsyftas en mera sjelfständig verksamhet, så att derunder icke kan inbegripas t. ex. det arbete, som hustrun utför genom att biträda sin man i hans handverk, handelsrörelse eller annan näring, och ännu mindre de husmoderliga göromålen i hemmet. Å andra sidan åter har det ansetts billigt och lämpligt att bestämmelsen affattas i sådana ordalag, att den omfattar icke blott det fall, då hustrun medelst vanligt kroppsarbete eller dylik handtering bereder sig någon inkomst, utan äfven då hon i eget namn drifver något yrke eller rörelse, då hon innehar någon tjänst, utöfvar författarskap o. s. v. Utskottet har ansett, att den inkomst, som sålunda komme under hustruns förvaltning, ej borde göras till hennes enskilda egendom. Ville man det, så fordrade reciprocitetsprincipen, att hvad mannen genom sitt arbete förvärfvade skulle blifva hans enskilda tillhörighet; men sådant torde ej vara välbetänkt, aldraminist ur synpunkten af den gifta qvinnans eget intresse.

Visserligen innebär föreslagna stadgandet en afvikelse från den grundsats, som tillerkänner mannen rättighet att förvalta makarnes gemensamma egendom. Men ser man saken från den praktiska sidan, och tager man hänsyn till förhållandena sådana de i verkligheten förete sig, torde det icke kunna bestridas, att principens genomförande i all dess stränghet leder till skadliga följder, och att ett undantag från regeln således är af behovet påkalladt. Enligt hvad Utskottet inhemtat har en likartad lag under år 1870 antagits i England, och fråga är för närvarande å bane om enahanda lagstiftningsåtgärd i Norge.

Då det torde vara själfklart, att hustrun för den samfälda egendom, som kan komma under hennes förvaltning, lika väl som mannen för den del af det gemensamma boet, hvaröfver han råder, har skyldighet att bidraga till familjens uppehälle, äfvensom att hvardera maken bör lemna sådant bidrag jemväl af sin enskilda egendom, i fall deraf göres behof, har Utskottet trott sig kunna undgå att upptaga de af motionären i detta afseende föreslagna bestämmelser.

I afseende på lagens stadgande i 11 kap. 4 § Giftermåls-balken lærer det vara påtagligt, att den saklösa makans enskilda lösegendom är skyddad lika mycket som rättigheten eller giftorätten i boet. Den af motionären föreslagna förändring i detta lagrum synes derföre vara öfverflödig. Deremot är den ifrågasatta förändringen i 6 § betingad af den förändrade ställning, qvinnan, enligt förslaget, skulle komma att intaga i fråga om förvaltningsrätten.

Den af motionären uttalade åsigt, att rättigheten att råda öfver enskild egendom skulle förutsätta myndighet, kan Utskottet icke obetingadt erkänna såsom riktig. Berörda åsigt jäfvas af det i 19 kap. 1 § Ärfda-balken förekommande stadgande, att femtonårig yngling eger själf råda öfver allt hvad han kan förvärfva. För att bereda den gifta qvinnan rättighet och möjlighet att förvalta sin egendom lærer följaktligen icke vara outdgängligen nödigt att förklara henne myndig. Huruvida 1734 års lag anser henne såsom myndig eller icke, är emellertid en fråga, hvarom meningarne kunna vara delade. Väl heter det i 9 kap. 1 § Giftermåls-balken, att mannen är hustruns målsman och eger söka och svara för henne; men ingenstädes finnes stadgad att han är hennes förmyndare eller att hon är omyndig. På flera ställen i lagen förutsättes, att hon med laga verkan afslutat rättsärenden, såsom att hon gjort gäld i äktenskapet, att hon solidariskt med mannen förbundit sig till gälds betalning o. s. v. Att gå i borgen och att sälja boets lösören tyckes, då man afser från föreskrifterna om makarnes fasta egendom, vara allt hvad lagen positivt förbjudit henne att företaga utan mannens samtycke. Inom lagskipningen lærer dock under tidernas lopp den uppfattning blifvit förhärskande, enligt hvilken den gifta qvinnan i allmänhet fränkännes behörighet att sluta bindande aftal. Men huru det än förhåller sig med lagens mening härutinnan och huru än lagen i detta fall tillämpas, anser Utskottet ifrågavarande bestämmelser rörande egendomsförvaltningen icke föranleda någon lagstiftningsåtgärd i fråga om den gifta qvinnans myndighet.

Enligt motionärens förslag skulle i 1 kap. 8 § Handels-balken ordet *hustru*, som förekommer näst efter orden *annan mans* borttagas; men då de föreslagna förändrade bestämmelserna i Giftermåls-balken, lika litet som nu gällande föreskrifter i 11 kap. 6 § samma balk angående rättighet i vissa fall för hustru att utan mannens medgifvande afyttra fast eller lös egendom i boet, kunna anses stå i strid med omförmälda lagrum i Handels-balken, sådant dess innehåll nu är, anser Utskottet detta stadgande böra bibehållas oförändradt.

I fråga om Kongl. förordningen om boskilnad och undanskiftande af egendom i makars bo föranleder Utskottets förslag endast de förändringar, hvilka i afseende på författningens 4 och 6 §§ blifvit af motionären ifrågasatta.

På grund häraf och i anledning af Herr Philipssons förevarande motion får Utskottet hemställa.

2:o att Riksdagen måtte för sin del besluta:

dels att 8 kap. 1 §, 9 kap. 1 § och 11 kap. 6 § Giftermåls-balken skola erhålla följande förändrade lydelse:

8 KAP.

1 §. Vilja man eller qvinna, der hon ej under giftoman står, eller giftoman å mös vägnar, göra förord sig emellan före äktenskapet; då skola de det skriftligen och med tvänne vittnen upprätta, innan vigsel sker. Ej må förord göras om annat än makarnes giftorätt *eller förvaltningen af hustruns enskilda egendom*. Förord må ej heller göras till förfång för dem, som bättre rätt till *någonderas* egendom å den tid hafva. Äktenskapsförord skall öppet ingifvas till Rätten i den ort, der makarne hafva sitt bo och hemvist, eller sätta sig neder att bo, i staden inom åttonde dagen och på landet å nästa ting sedan vigsel skett, och låte Rätten det i protokollet införas. Är vigsel å annan ort förrättad, och kan förty den lagföljd ej ske, som nu föreskrifven är, då skall förord inom sagda tid hos Rätten i vigningsorten företes, och varde det, då makarne till boningsorten kommit, sist inom en månad i stad, och å landet vid det ting, som näst efter tre månader infaller, till rätter domstel ingifvet, med bevis af Rätten i vigningsorten, att det der företedt varit. Är ej med förord så förfaret, som nu sagdt är; vare det kraftlöst. Hvar som begär. ege att hos Rätten undfå del af äktenskapsförord.

9 KAP.

1 §. Sedan man och qvinna sammanvigde äro, då är han hennes rätte målsman, och eger söka och svara för henne, *utom hvad angår egendom som är från hans förvaltning undantagen*: hustrun följe ock mannens stånd och vilkor.

Är genom äktenskapsförord stadgadt att hustrun tillhörig egendom skall från mannens förvaltning undantagas, eller är sådant stadgande meddeladt angående egendom som genom gåfva eller testamente till hustrun gifven är med vilkor att den henne enskildt tillhöra skall, då ege hustrun öfver den egendom och afkomsten deraf råda, der ej annorledes blifvit om förvaltningen föreskrifvet. Kan hustrun genom eget arbete något förvärfva, deröfver må hon ock råda.

11 KAP.

6 §. Ej må hustrun *afyttra* fast gods eller sälja något af lösören i boet, *der hon ej eger den egendom sjelf förvalta*, eller det sker med mannens samtycke och fullmakt; eller af de lösören, som till salu lemnade äro; eller att mannen är afvita, eller frånvarande, eller förlöper hustrun. Sitter hon då med barnen hemma, och tarfvar föda för sig och dem, eller är hon barnlös, och kan sig ej annorledes föda; eller tränger annan nöd: då må hon till nödtorft sälja; dock med nästa fränders råd och bifall, om det är fast gods, som säljes. Sker det annorledes; hafve mannen våld det köp, som med hustrun gjordt är, att rygga och återkalla, som i Handels-balken sägs;

dels ock att 4 och 6 §§ i Kongl. förordningen om boskilnad och undanskiftande af egendom i makars bo den 18 September 1862 skola erhålla följande förändrade lydelse:

4 §. Då boskilnad sökt är, förordne Rätten, *der hustrun det begär*, god man att *henne* biträda.

6 §. Den egendom, som man eller hustru undanskifta vill, varde under särskild vård satt, till dess öfver ansöknigen dömdt blifvit: ege dock sökanden lyfta eller tillträda egendomen, der för densamma ställes borgen, som af Rätten godkännes. Då boskilnad af hustru sökt är, varde den egendom, som hon lyfta eller tillträda får, ställd under förvaltning af *henne eller hennes gode man, der sådan blifvit förordnad*. Är sådan egendom för gäld in-tecknad eller pantsatt; utgöre ej boskilnadsansöknigen hinder för egendomens utmätning eller försäljning: ege dock sökanden rätt att öfverskott af köpeskillingen emot borgen lyfta.

Herr Pehr Nilsson har genom sin motion föreslagit, vatt 10 kap. 2 § Giftermåls-balken måtte erhålla sådan förändrad lydelse: Man och hustru ege, sedan de bygt äktenskap eller sammanvigde äro, giftorätt till hälften hvardera så i den lösa som fasta egendom, ehvad den är ärfd eller förvärfd före eller under äktenskapet, och i sammanhang dermed 12 kap. 3 § Ärfda-balken, i hvad den stadgar om efterlevande makens fördel, må upphöra att vara gällande, då den afidna efterlemnar bröstarfvingar, samt Kongl. förklaringen den 23 Mars 1807 punkten 2 äfvensom 11 kap. 1 § Giftermåls-balken äfven upphör att gälla utan att nyssnämnda lagrum, sådant det lyder, blifver oförändradt gällande."

Vid nästlidne riksdag väcktes af samme motionär hufvudsakligen enahanda förslag, hvilket, i öfverensstämmelse med då varande Lag-Utskotts yttrande i ämnet, blef af Riksdagen förkastadt. De af Utskottet då anförda skäl, hvilka föranledde en sådan utgång, synas fortfarande ega giltighet. och Utskottet anser sig derföre nu endast behöfva återgifva desamma.

Med erinran att Lagkomitén och Lagberedningen icke blott bibehållit den i gällande lag stadgade inskränkning i giftorätten, utan tillika från giftorätt undantagit ärfd eller före äktenskapet förvärfd fastighet i stad, hänförde Utskottet sig till följande, af Lag-komitén afgifna yttrande i ämnet: »När bolaget mellan makarne uppkommer, är det icke egentligen sjelfva de ömsesidiga utgifterna, som böra sammanblandas, utan det är förkofringen eller hvad under äktenskapet förvärfvas, som skall utgöra det samfälda boet. Man skulle kunna lämpa detta förhållande äfven till penningar och annan lösegendom, som hvardera sidan vid äktenskapets början medförde, om det gäfves en möjlighet att med säkerhet urskilja beloppet deraf; men hvad angår fast egendom, vare sig å landet eller i stad. så kan för detta urskiljande ingen svårighet möta. Då man följaktligen måste låta ankomma på de bestämda formaliteter, under hvilka förord eger rum, huruvida hvad af hvardera makan enskildt i lös egendom införes må kunna från samfälligheten afsöndras, är man deremot oförhindrad att bibehålla det ursprungliga förhållandet makarne emellan i afseende på fastighet. Genom det att man undantager viss egendom från samfälligheten, afskär man alla anspråk af ena makens skyldemän på sådan egendom, tillhörig den andra. Utan att misskänna makarnes egen böjelse att med hvarandra dela sin förmögenhet eller att gemensamt bibehålla den åt sina barn, bör man likväl betänka, att de svårligen med ligkiltighet skulle kunna föreställa sig möjligheten, att deras egendom kunde omedelbarligen frångå dem sjelfva, för att öfverflyttas till personer i en annan slägt.»

Vidare anfördes af Utskottet, att om, såsom ofta varit anmärkt, våra äktenskaps- och boskildnadslagar icke vore nog verksamma att skydda hustruns egendom emot ödeläggelse genom missbruk af mannens målsmansrätt, syntes häraf kunna hemtas ett ytterligare skäl att bibehålla ett stadgande, hvarigenom åtminstone förekommes, att den fastighet, som hustrun före äktenskapet egt eller sedan ärft, gäfves till spillo. Den föreslagna förändringen vore i allt fall så mycket mindre af något verkligt behof påkallad, som makar, derest de ville med hvarandra dela sin förmögenhet, hade en utväg dertill sig anvisad genom den utsträckning, som testamentsrätten numera erhållit.

På dessa skäl får Utskottet hemställa,

3:o) att Herr Per Nilssons omförmälda förslag måtte af Riksdagen lemnas utan vidare afseende.

Stockholm den 1 April 1874.

På Utskottets vägnar:

Eric Sparre.

Reservationer:

af Herr Grefve *Sparre*: »Ehuru i sak till fullo instämmande med Utskottet nödgas jag fästa uppmärksamhet på den i mina ögon högst otympliga redaktionen af det 2 momentet eller stycket i den föreslagna 1 § af 9 kap. i Giftermåls-balken, för hvilket jag föreslår följande lydelse:

Är i äktenskapsförord det förbehåll gjordt, att hustrun tillhörig egendom skall från mannens förvaltning undantagas, eller är egendom genom gåfva eller testamente till hustrun ensam gifven med sådant förbehåll; då må hon öfver den egendom och afkomsten deraf råda. Kan hustrun genom eget arbete något förvärfva, deröfver må hon ock råda.»

af Herr Grefve *Mörner*: »Möjligt är, att den förvaltningsrätt öfver en del egendom, det af Lag-Utskottet uppgjorda förslag tillerkänner hustrun, kan i åtskilliga fall visa sig nyttig och för henne angenäm, men, öfverhufvud taget, betvivlar jag att denna reform kommer att medföra några särdeles verkningar. Deremot kvarstår oförminskad mannens rättighet att belasta boet med gäld, till följd hvaraf kan hända, att en hustru, som sjelf förvaltar egendom och tror sig hafva allt väl ordnad, en vacker dag kan finna sin förvaltning afslutad derigenom att egendomen tages i mät för skuld som mannen åsamkat boet, och ifrån sådan utmätning skyddas icke ens den egendom hustru må genom eget arbete förvärfva. Vill man införa rubbningar i de hittills gällande förhållanden angående målsmanskap och egendomsrättigheter för i äktenskap förenade personer, så torde mera verkande åtgärder böra vidtagas än de nu föreslagna; skyggar man, och en tvekan må vara förlätlig, tillbaka härför, vet jag knappast hvartill palliativåtgärder, som i de flesta fall torde komma att eluderas, egentligen skola tjena.»

af Herr *Caspersson*: »De af Lag-Utskottets pluralitet föreslagna lagförändringar utgöra en så stor rubbning i den nu varande lagstiftningen, att de icke stå väl tillsammans med de stadganden, som af Lag-Utskottet lemnats oförändrade, utan ovilkorligen, för att kunna antagas, erfordra en omarbetning af en del af den gällande familjerätten.

Då det lemnas gift qvinna rätt att på grund af förord redan vid 15 års ålder sjelf förvalta sin egendom och med denna förvaltningsrätt äfven måste följa rättigheten att sluta aftal och göra skulder, för hvilka mannen under vissa förhållanden kan komma att ansvara äfven med sin enskilda egendom, måste jag anse Utskottets förslag i högsta grad vådligt. Jag har därför ansett nödigt, att, då qvinnans enskilda egendom genom äktenskaps förord fråntages mannens förvaltning, denna förvaltning bör öfvertagas af god man, som i hvad nämnda egendom angår är hustruns målsman, åtminstone till dess hon uppnått 25 års ålder, så vida man ej skulle föredraga det stadgande, att qvinnan, liksom nu mannen, ej må ingå äktenskap före myndighetsåldern, hvilket jag för min del icke vill föreslå.

Då hustrun råder öfver sin egendom men mannen i egenskap af målsman råder öfver hustrun läser i de flesta fall hennes egendom, genom det nu framlagda förslaget, vara föga skyddad. Hvad i detta fall kan och bör göras, är att införa den grundsats, att makarne icke kunna skuldbelasta hvarandras enskilda egendom. Kapitlet rörande betalning af makarnes gäld behöfver således omarbetas, hvilket äfven till en början var Utskottets mening.

Då erfarenheten visat, att så väl den korta tiden som Utskottets sammansättning af 16 personer gör det omöjligt för Utskottet att omarbeta någon större afdelning af lagen och en Lag-komité kommer att tillsättas, särskildt för dylika arbeten, får jag för min del hemställa, att Utskottets afgifna lagförslag icke må för närvarande vinna Riksdagens bifall."

af Herr von Sydow: För min del får jag hemställa,

"att Riksdagen ville i underdånig skrifvelse anhålla, att Kongl. Maj:t, vid pröfning af Riksdagens den 17 Maj 1871 gjorda underdåniga framställning, täcktes taga i nådigt öfvervägande huruvida

1:o) hustru, som genom gåfva eller testamente åtkommit enskild egendom, må, der gifvaren det önskar, ensam råda öfver sådan egendom och afkomsten deraf;

2:o) förändrade stadganden kunna meddelas rörande betalning af makars gäld i det syfte, att hustru må befrias att med sin enskilda egendom deltaga i betalning af andra mannens skulder än dem, för hvilka hon iklädt sig betalningsansvar; och

3:o) Kongl. förordningen om boskildnad och undanskiftande af egendom i makars bo den 18 September 1862 må på det sätt ändras, att hustru, efter vunnen boskildnad, kan, der skäl dertill äro, helt och hållet frigöras från mannens målsmanskap och berättigas att förvalta äfven afkastningen af hennes enskilda egendom och hvad hon genom eget arbete kan förvärfva;

samt att Kongl. Maj:t täcktes låta utarbeta och för Riksdagen framlägga förslag till de lagförändringar, som för vinnande af ofvannämnda ändamål kunna erfordras."

af Herr *Hasselrot*: »Då Utskottet ansett sig icke ega anledning att, i sammanhang med de föreslagna förändringarne i 8 och 9 kap. Ärfda-balken, utarbета och framlägga förslag till ändring i nu gällande stadganden om betalning af makarnes gäld, hvilken förändring, efter min mening, ovilkorligen betingas af den vidsträcktare förvaltningsrätt, som genom förslaget hustru tillerkännes, har jag funnit mig förhindrad att godkänna Utskottets lagförslag; utan förenar jag mig i Herr von Sydows reservation.»

af Herr *Philipsson*: »Det erkännande, de i min motion uttalade principer inom Utskottet vunnit, har, ehuru motionen i sin helhet icke blifvit af Utskottet tillstyrkt, afhållit mig från att framställa yrkande om bifall till de af mig föreslagna bestämmelser, helst jag icke dymedelst velat minska utsigten till *någon* framgång af den önskvärda reformen i fråga om den gifta kvinnans ställning i egendomsrättsligt hänseende; dock har jag önskat härmed tillkännagifva, att jag icke kunnat obetingadt biträda den i utlåtandet förekommande motivering.»

af Herr *Nils Petersson*.

Herrar *Nordenfelt* och *Sven Nilsson* hafva begärt få antecknadt, att de ej varit inom Utskottet närvarande, då dess beslut i 2:a punkten fattades.
